

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. anu 4 fl.
pe 1/2 anu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri pretulu
indoitu.

SPERANȚIA.

Fóia literaria-bisericésca.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá franco
catra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Organulu societatei de lectura a teologiloru romani din Aradu.

Fóia acést'a sub auspiciile superioritatei scolastice ese de dóue ori la luna, anume la 1. si 15. a fiescecareia luni, sub redactiunea colegiala a teologiloru: *Custante Gurbanu, Ioanu Besanu, Iustiniannu Cernetiu si Georgiu Morariu.*

Parsimoni'a.

Dintre virtutile crestinesci este un'a de frunte — *parsimoni'a*, carea ne opresce dela spesele nefolositorie si desonestatorie. — Virtutea parsimoniei precátu e de folositoria, pre atátu de putienu este cunoscuta poporului, si déca ici cole se si obsérva unu felu de pastrare, aceea provine mai multu din preiubirea bunuriloru pamentesci, carea in sine este pecatu, — decatu din conservarea virtutii parsimoniale. — Pe timpul Apostoliloru, crestinií aveau datina de aduceau sume insemnate acestor'a, ca ei (apostolii) se le impartie între seraci si nepotintiosi; nu erau naintea lorú asia de pretiuite averiile ci se indestuleau cu catu li éra de lipsa pentru sustinerea vietiei, dar totodata nu treceau otarele parsimoniei. —

E generale plansórea nóstra cà suntemu seraci, ni lipsescu medilócele materiali, si in comparatiune cu alte popóre — dispunemu cu o avere fórte mica. — Suntemu seraci, e adeveratu; dar totodata trebuie se recunóscemu si aceea, cá nu pre scimu castigá, si celu castigatu nu-lu scimu pastrá, séu de l'amu si sei pastrá, — nu ne scimu folosi de elu. — De amu scí si amu voi a impliní aceste, negresitu cà nu amu ave cause de a ne mai plange, cá dóra nu amu ave materialu spre dispunere, — de óra-ce terenulu de activitate e destulu de largu, éra activitatea continua ni-ar promite fructe destule. Posesiunea nóstra materiale prinurmare depinde dela asia felu de conditiuni cari in sine sunt usióre spre deplinire, aterna numai dela noi insine. —

Moralitatea crestinesca nu impedece pre omu de a-si agonisí averi lumesci, ea opresce numai predileptiunea in acele, opresce ca se fimu avari si candu opresce aceste pecate ni demanda conservarea

parsimoniei. „*Pórta grige de verdetiele cele de campu si vei tunde buruian'a, si aduna érb'a de munte. Ca se aibi oi de imbracaminte, grigesce-ti campulu teu, ca se fie tie mici.*“ dice intieptulu Solomouu. (Prov. 27. 24. 25.)

Déca poporulu romanu dintre conditiunile de mai susu: ar observá chiaru numai parsimoni'a in averile castigate: nu ar avea atatea cause de lamentare in contra seraciei si neajunsuriloru; sumele cele mari, stórse din pung'a lui in favorulu strainiloru si spre daun'a propria, in totu anulu se urca la o cantitate insemnata, de unde adese ori urméza: cà multe familii se despóie de averi, de casa, ma devinu chiaru de parii prin usiele altor'a. — Avemu pretotindinea esemple vie, cum o familia, odinióra renumita pentru averile ei, acum e dejosita la starea cea mai deplorabile a seraciei; o natiune, candva superba preste bunurile ei materiale, — acum se lupta cu seraci'a, ma in statulu ei de acu ar cautá, dar' nu afla cu graba medilóce pentru meliórarea sortii sale. — s'ar sili dar' nu póte esi din curs'a, in carea a condus'o neprecugetarea si predarea cea fara de folosu a averei. Din contra, sunt familii si natiuni intiepte, cari prin diligintia si prin parsimonia s'au aventatu din seracia la unu statu maretiu alu bunului materialu, si prin acést'a si-au pusu unu fundamentu durabile alu esistintiei sale si s'au facutu, parasiu culturei, cei-a ce i-face atat'a desfetare spiritala. Olandi'a, aceea tierisióra de demultu nefolosibila agronomulu pentru umbr'a cea grósa a copaciloru indesuiti, cari se innaltiu preste ea, si pentru beltile produse din desele esundari ale undelorú de mare. — astadi prin diligintia locutorilor intiepti' deveni de pamentu fertilu, éra insii locutorii prin pastrarea bunuriloru castigate cu multa truda si us-

tenele: si-agonisi mudilóce indestulitórie spre nurimenutulu sufletului si trupului.

Prin aceste dara destulu de chiaru se documentéza, cà starea buna materiale, da atestatu si despre o capacitate a mintii sauetóse, apoi prin medilócele materiali se potu resturná si impedimentele, cari sunt impreunete cu perfectiunarea spirituale, ér' din contra, pe langa lips'a mediloceloru materiali, adese ori atatu corpulu catu si sufletulu sufere scadere.

Parsimoni'a in sine presupune si diliginti'a, càci pana candu lucréza parsimoni'a: diliginti'a nu numai cà e cunoscuta dar' si efeptuita si chiaru pentru aceea virtutea parsimoniei e mai pretiubile, de catu diliginti'a, carea nu efeptuesce totdeun'a si parsimonia.

Fia, cà si virtutea acest'a, cu sborulu timpului, se se esereze prin poporulu romanu!

C. Gurbanu.

Meditatiune despre pecatu.

(In forma de chria.)

Cine n'a auditu renumele regelui intieptu, alu caruia spiritu genialu lu-admira omnimea din generatiune in generatiune: ale carui masime-dupa espirarea a mai multoru mii de ani, pe langa progresulu continuu alu luméi in cultura si in civilisatiune, facia cu tóte sistemile si principiile filosofloru de mai apoi, aparu si acum cetitoriu-lui, cà totu atate margaritare pretiose si diamante lucitóre: acarui'a tóta espresiunea e cà unu sóre, ce incaldiesce si animédia mintea omenéscá: ale carui'a cuvinte imbracate in-trunu tonu farmecatoriu, facu se vibredie in spirete o placere insocita de invetiature salutari!

Totusi dintre atâte margaritare pretióse si produse ale mintei: cari in form'a unoru ícöne vii, ni-punu inainte cartea cea mare a vietiei si a esperintiei, abé este altulu care se cuprinda in sene unu adaveru mai nedisputaveru decatu acést'a asertiune a lui: ca „numerulu ne-intieptiloru e nemarginitu“. Asia este! — Noi toti in mai mare séu mai mica mesura suntemu nentiepti! Nu este locu, unde ómeni de aceea se nu esiste, cari dau preferinti'a pecatului facia cu virtutea; mintiunii facia cu adaverulu: desmoralisatiunei facia cu nevinovati'a; acesti ómeni cu totu dreptulu se potu caracterizá de debili in spiritu. — Durere! numerulu celoru ce patimescu in acést'a obscuritate sufletésca e nemarginitu! — De multe ori trebue se ridemu séu se ne superamu de faptele acelora, cari se tienu mai priceputi

decatu altii; dar pana candu noi ridemu de dinsii, noi in-sine in asemenea modu potemu fi objeptu de despretiuire naintea altor'a! — Unde se ni cautamu scapare de acestu reu strica-tiosu, incuibatu in tóte clasele societatii omenesci?!..

De caletorimu din cetate in cetate, lu-aflamu in totu loculu; de mergemu pe la sate, ne vedemu incungiurati de elu; de cercetamu lucr'ile, campiile, ne urmaresce cà o naluca; de intramu in senguratarea desierturiloru, neci de acolo nu lipsesce; ma... si in asia locuri s'a incuibatu, in care ni se vede, ca nu ar fi ertatu se-lu presupunemu! —

Asia este! De multe ori in acele caste ale societatii omenesci, cari mai multu aparu pe nivoulu de astadi alu culturei si alu etichetei, in cari splendórea din afara, avuti'a si tóte favorurile fortunei se vedu a fi aliata, dieu toema acolo inunda reulu acest'a in cea mai mare masura! —

Caus'a tuturoru acestor'a este: cà omulu intre ispitele vietii mai multu se iá dupa informatiunile de multe ori sinistre ale altor'a, decatu dupa inspirarea mintei sanetose. —

Mintea, carea ar trebui se fia compasulu plutei vietiei nóstre, ce caletoresce pe o mare sbicuita de orcane periculóse, atatu de pucini o urmarescu: de vócea ei salutaria atatu de pucini ascultu, incatu in locu de a fi incredintiata ei guvernarea, mai vertosu se vede despretiuita si lapedata in adunculu plutei, si in loculu ei pasiescu pofté desfranate, cari ni conducu in contra scópuulu nostru, la rataciri si la periclé ce se termina cu pierderea sufletului. —

Au dóra este vre-o urma a mintei sanetóse acolo unde pre moritoriu lu-rapescu desfranatele pasiuni? Au nu se póte numi far de minte acel'a, care pune pecatulu inaintea virtutii: infami'a inaintea onestatii: materialulu inaintea spriritualulu? Nu se póte dechierá de neunu acel'a, carele dílele cele scumpe ale vietiei scurte, in locu se le folosésca spre pacea spiritului si spre interesulu omenimii, le perde in desmerdatiuni si placeri demoralisatóre!

Nu se póte numi de neunu acel'a care pentru o voluptate momentana, si-sacrifica tóta pacea vietiei sale, si medilócele castigate de mani oneste le mistuesce cu complicitii sei in desburdari perniciose!

La privirile aceste funeste ale vietiei cu totu dreptulu se supera spiretulu cugetatoriu si cu dorere intréba: „Ore cu totulu s'a esilatu vócea mintei sanetóse dintre omenime? —

Sunt inse multiemita ceriului — de si mai pu-

cini — alții mai descepi, cari între valurile vieții viforoase, năi'a vieții lor o incredință pe manile sigure ale minții sanetose. Fosta'u cu adevăratu în timpii vechi Ulisei și Orfei, pe cari vocele amăgitoare ale Sirenelor, n'au fostu în stare a-i seduce în abis.

Fosta'u Biasi, cari onest'a seracia o țineau de celu mai pretiuitu tesauru. Avut'au timpii mai noi și Washingtoni, cari senguratea pacifica n'a schimbatu-o cu splendoarea dignității! Ah bune Domne! dar acestia, cum de usior se potu anumeră, până candu pentru multimea acelor'a, cari nu asculta de vócea mantuitoare a minții nu poti se afl'i numeru de ajunsu!

On. leptori voru întielege cu mine dinpreuna sub nentiepti, pre peccatosi; și cu totu dreptulu, căci acei'a nu voescu a pricepe și a sci, la cate nenorociri punu ei fundamentu prin peccatele lor.

Asiá-e! Nu scii robule alu voluptatiloru unde te rapescu viciurile tale? Nu scii calumniatoriule, în ce aduncime nemarginita te rapesce corupțiunea ta? și tu gamfasiule în culminarea ta, ce ti-o inchipuesci, nu scii, nu prevedi, ca va se cadi pe bratiile stancelor ascutite!

Oh afurisite cai ale peccatorulu! pe cari nu aflamu alta decatu veninu amar alu vieții, deca sunțeti atatu de teribile, pentru ce nu ne inspaimantamu de voi? Deca aduceți asupra capulu nostru osend'a eterna, pentru ce nu ne inarmamu, în contra vostra!

Deca aduceți asupra-ne man'a ingroditore și resbunarea ceriului, a domnedieirei, pentru ce ve urmamu? pentru ce nu incunguramu și umbr'a vóstra monstruosa! —

G u M u.

Tristele urmari ale vinu-arsului

Detorintiele omulu în genere socotite sunt de doue feluri, unele afirmative, altele negative. — Cele d'antieu i-prescriu ce are de a face, éra cele d'în urma i arata de ce are ase ferí.

Acestea ambe înse în asia strinsa legatura stau laolalta, — catu conservarea celoru d'antieu, fora observarea celoru d'în urma, și din contra, n'au neci una valoare, neci unu pretiu. —

Cele afirmative dara cu rigóre trebuie mantinute și punctualmente implinite, éra cele negative cu cea mai mare grige observate și incungurate, și numai celu ce în implinirea celoru e activu, éra în in-

cungurarea celoru e precautu (cercuspectu), acé'a e membru folositoriu baserice și natiunii sale, éra la d'în contra forte multu strica baserice și natiunii sale, dar' vai! și-strica și lui ensusi, se ruinéza togmai și pre sine ensusi. —

D'în acestu punctu manecandu, deca esaminamu starea, datinele, moravele și aplecarile poporulu nostru de astadi, cu nespusa dorere aflamu, cá o parte insemnata dintr'ensulu nu traiesce cu tote detorintiele mentionate. —

În consideratiunea acestor'a intramu mai aduncu în lucru și punemu întrebarea; În ce dar' se abate o parte insemnata d'în poporulu nostru dela detorintiele sale, scarbindu în estu modu întregitatea lor?

Oh respunsulu e sfasiatoriu de anima, în neimplinirea detorintielor sale afirmative și în neincungurarea celoru negative, dintre cari de asta data vomu se-i spunemu și aratamu. cá multu și-strica și peccatuesce forte, candu folosese beuturile spirituoase preste totu, dar' mai alesu candu be maestritulu vinu-arsu, care fiindu astadi asia de stricaciosu, cu dreptulu se pote numi pestilentia omenimei. —

Și cumu s'aru pote desveti'a poporulu dela întrebuintiarea acestui veninu?

Eca unu modru, care de se și vede camu fatingante, dar' practicabile și salutariu. Neci nu e de lipsa se atingemu aici cine se face acé'a, deorece scimu cá preutul e invetiatoriulu poporenilor; era docintele alu prunciloru, despre cari scimu, cá nu-su în acé'a retacire. —

Poporulu va parasí acesta beutura stricaciósa, deca pe langa o muștrare lina lu vomu face atentu la întregitatea detorintielor sale, și i vomu arata periclele cele mari, atatu sufletesci, catu și trupesci ce urméza d'în acé'a patima, dar'

E forte de lipsa a i se arata modrurile practice prin care omulu se pote scapá de acé'a patima, spre care scopu.

Tota capacitatea acé'a se se ilustreze cu exemple istorice. Presupunemu cá ori care preutu a esperiatu séucele pucinu a cetitu eumu familii întregi s'au ruinatu și stinsa prin beuturi spirituoase. Cumu s'a escatu cele mai infiorátorie escese, batai omoruri și alte nenorociri prin nesatiósa folosire a beuturilor spirituoase. Multu vomu ajunge prin capacitatea nostra spunendu poporulu cumca beuturile spirituoase preste totu, dar' mai vertosu vinu-arsulu, — și cu deosebire celu maestritu, mestecatu — se țiene de mediulocele scurtatore de

vietia, elu este focu care consuma vietia intr'unu modu infioratoriu si o face in adeveratulu intielesu unu procesu ardiatoriu; elu produce multe morburi precumu: uscatiune, betranetie pretempurie, tuse, dorere de peptu, idropica optica etc. Candu se bolnavesce unulu, carele a trairu cu vinu-arsulu, mai totdeuna e perdutu, pentruca fiindu totu corpulu lui defectuosu, nu medicii, ci chiaru neci ensasi natura nu-i pote ajuta. — Celu ce traiesce cu stricatoriulu vinu-arsu n'are neci simtiu morale, n'are placere spre onore, nu i pasa de rosine, elu nu scie ce e bunu seu nobile, frumosu seu sublimu. Neci unu morbu seu patima nu tempesce caracterulu omenescu ca vinu-arsulu. Tote morburile se potu mai usioru vindeca, tote patimele se mai potu corege, dar darea spre beutura corumpe si ruina omulu in modu teribile. — Totu spre parasirea vinu-arsului trebuie se spunemu ca:

Omulu prin folosirea acestei beuturi rele, d'in faptura rationale se face mai de diosu de catu animalile ca-ce ele desi n'au minte: totusi vedemu ca prin instinctulu si mirosulu loru celu ageru, seiu deschilini plantele cele veninose de cele dulci, dar omulu avendu minte si intieptiune, nu se scie feri de veninosulu vinu-arsu, de care, esperintia de tote dilele ni arata esemple, ca multi tempuriu si-pléca capulu in mormentu. Se intempla in adeveru, ca si o vita prin nebagare de sema manea, vreo planta veninosa si more, inse esperintia ni arata, ca unu singuru casu ca acest'a, facia cu nebagarea de sema a omeniloru dati spre beutura. — stá in comparatiune cu o suta de omeni morti de acestu veninu, si apoi considerandu, ca o suta de omeni, ca fiintie rationali n'au sciutu evita o planta veninosa, pe candu una fiintia necuventatoria s'au insielatu — nu e mirare, si apoi judece fiacine, ore nu e asia clase de omeni mai de diosu decatu ensesi dobitocele?! Unu doctoru renumitu, romanu, considerandu casulu acest'a a disu ca desi omulu e faptura cea mai nobile a pamentului, totusi vedendu unele ca acestea debue se dicemu, ca omulu este si faptura cea mai de diosu a pamentului, deorece elu ensusi si-causeza perire, ce animalele necuventatorie nu facu. —

Desi i se pare cui'va ca nu toti bitivii moru, totusi vinu-arsulu maestritu trebuie parasitu pentruca d'intrensulu urmeza poftete desfrenate, tempirea mintii, stricarea sanetatiei: ametitu fiindu omulu de maestritulu vinu-arsu se interita spre mania, de unde urméza certele, injurarile, bataia si demulteori uciderea! — Omulu cadutu in acést'a patima e impe-

tritu la sufletu, de unde urméza neinteresare seu chiaru si ura catra beserica si natiunea sa, si-resipesce averile si apoi cade in desperatiune!

Trebuie facutu atentu poporulu si la aceea, Ore acestu necuratu vinu-arsu beu-lu cei ce lu facu si vendu? Sum convinsu, si totu ensulu ca nu. Si ore de ce? Naturalminte pentruca e in forte mare mesura stricatoriosu. Mi aducu bine aminte ce mi-a spusu unu omu cunosctoriu de puterea beuturilor spirituose, ca in 1/4 de itia (holba) de vinu-arsu curatu friptu (fora specie) e pe de 8 ori mai multa otrava, de catu intr'o itia de vinu; asiadara o itia de vinu-arsu are in sine pe de 32 de ori mai multa otrava decatu o itia de vinu, apoi fiesecare si-pote intipui in ce modru infricosiatu consuma vietia acesta otrava. Dar nu pote fi mai dorerosu si mai aduncu sfiasatoriu de catu candu consideramu si scimu ca:

acést'a beutura necurata e stricatoriosa nu numai pentru cei ce o intrebuintieza, adeca pentru generatiunea de acuma, ci si pentru cea venitoria, ca-ce sangele fiindu stricatu, stricatiunea se stracora si in nevinovat'a posteritate (urmatorime).

Detorintia umana, crestina si mai multu pasturale ni demanda si nedispensabilminte toturoru ne impune, se nisumu cu toti d'in respoteri, si cu ori ce pretiu se reducemu poporulu d'in acest'a retacire si dauna mare, d'in acesta insielatiune si perdere de sine ensusi aratandui, ca prin folosirea stricatoriului vinu-arsu. — omulu supusu acestei patime nefiindu cu ratiunea ra in stare normale nu scie ce trebuie facutu si ce incungiuratu: prinurmare. — se vetema nu numai o parte a detorintieloru, ci integritatea loru, si vetemandu-se detorintiele se vetema legea seu voia perfecta, era vetemandu-se legea se vetema legislatoriulu, care este ensusi Ddieu, si de aci baserica si natiunea.

Unu preutu care invetia pre poporu numai ce trebuie se facu, dar nu si de ce se se feréscu ace'va cu tota pastorirea sufletésca a sa se aseména unui pomu care infloresce dar nu rodesece. De unde candu vedemu poporulu retacindu, cu atatu mai vertosu trebuie se lu coregemu, deorece scimu, ca elu nu porta vin'a la acesta, ci mai multu ursit'a invidiosa, carea innadusindu-i mintea la aruncatu in intunerecu, unde nu vede ce e de facutu? si ce e de lasatu? Altumintre precumu bine scimu elu fiindu bunu, blandu, plecatu catra cei ce i voiescu binele si ascultatoriu, deca ne vomu interesá din totu sufletulu de sortea lui, dupa ilustr'a capacitate romanésca, in scurtu tempu

va fi instare a se cunoșce pre sine ensusi, a cunoșce ce e folositoriu, și ce e pagubitoriu, cându apoi va scîi ce are de facutu și de încungiuratu.

Dupa pușinele mele facultati de éstadata atatu despre pazirea întregitatei detorintelor omenesci, și cu deosebire despre tristele urmari ale maestrului vinu-arsu, și aru fi de doritu, că vreuna d'între V. asociatiuni literarie ale nostre se escrie unu premiu catu mai frumosu, pentru cele mai demne condeie că se eluce unu opu (tractatu) despre tristele urmari ale spiritușelor și specialmînte despe ale maestrului vinu- arsu. Că-ce: ce folosu, deca crescemu o generațiunea noua, și perdemu cea redicatu? séu. Ce folosu deca crescemu generațiune corupta, fisice și psihice infirma precumu am adevéritu mai susu? carea coruptiune și languediá provine d'în tristele urmari ale vinu-arsului.

Unu teologu.

Activitatea societatei de leptura a teologilor din Aradu în decurgerea anului scol. 186^s₉.

Mi-implinescu cea mai placuta detorintia, încunoscintîndu on. publicu romanu despre activitatea societatei de lept. a teologilor aradani, carea de-si numai de unu timpu préscurtu se bucura de infintia-rea ei, totuși cu poteri duplicate nisuesce de a oferi catu mai multu pe altariulu literaturii natiunali, și de a se ureá la acelu terenu, pe care trebue se stee o corporatiune, acareia devisa este înmîntarea intereselor poporului romanu și prosperarea pe campulu literaturii besericeii nóstre crestinesci, în carea direptiune cu viua bucuria potu anuncia, că sub împregiurările presinte se magulesce de o activitate continua cu progresu recerutu. —

Petrusa dreptaceea tenerimea nóstra clericala de santienia scopulu și încuragiata de sporiulu facutu în decurgerea anului trecut: la începutulu anului curinte scol. s'a coadunatu pentru de a se reconstitui în societate și apoi de a continua firulu înteruptu preste intermediulu ferieloru scol.

Prim'a data în siedintia preliminară se tienura consultari despre modulu sustienerei ordulu bunu în afacerile sociali, se fecera inscrierile membrilor factori și partinitori, și se alesera de oficiali ai societatei: Dimitriu Pop'a de presiedinte, Custante Gurbanu de bibliorecariu, — ambii teologi de anulu III, Zacharia Popoviciu din anulu II — de notariu, Iustinu Cernetiu

de casariu și Michaiu Sturz'a din cursulu I — de controloru.

Cu deschiderea siedintieloru societatei — în 26. Nov. — din partea presidiulu se denumescu membrii, cari voru de a-si presintá operatele pentru siedintiele viitorie.

În semestrulu prima alu anului curinte scol. se tienura 9. siedintie ord., în cari dupa autenticarea protocolulu din siedintia precedentă — conformu regulilor usuali. — se citescu operatele presintate dimpreuna cu criticele facute asupra lor și se dechiana cateva poesii parte prose literarie ale celor mai celebri autori romani. — În fine urméza consultarile generali despre înmîntarea intereselor societatei, care avendu fatia seriósa — de multe ori sunt de mare importantia.

Ca efepte din aceste consultari se realisá ideia consolidarei nóstre cu fratii dela institutele teologice din Sibiu, Caransebesiu și Cernauti; *) o placere nespusa semtinu, cându în siedintiele nóstre sociali auidim cetinduse corespundintiele fratiloru îndepartati, cu cari inse la olaita aspiramu la acelea-si tendintie natiunali-besericesci. —

Altu edusu mai importantu alu acestoru consultari este edarea foiei „Sperantia“, carea ca organu alu societatei nóstre apare dela 1. Februaru a. e. regulatu de doue ori în luna. On. publicu caruia suntema cu multiemire pentru partinirea caldurósa în acesta întreprindere a nóstra cunóșce din destulu îndreptariulu și scopulu acestei foie periodice fara de a mai adauge și din partea nóstra nisce splicatiuni: ne vomu sili dreptuaceea ca partinirea acesta se ni-o eluptamu și pe viitoriu.

Biblioteca institutulu, carea de presinte e în posesiunea societatei, — asiderea infloresce din di în di sporinduse cu carti interesante; și pe langa împregiurarea aceea, că anca nu s'a reconstituitu din tóte bucatile ce se afla în inventariulu dela anulu 1840: — inventariulu de acu a ajunsu la positiunea 428, dintre cari numai în anulu e. scol. au încersu 42. de bucati.

Dupa reportulu casirulu starea materiale a societatei anca e îndestulitoria.

Dar activitatea societatei nóstre se dovedesce mai alesu prin infintia-rea unui cabinetu potericu de leptura, în care si-are spre dispusetiune pana acu 18. diurnale romane, unulu magiaru și trei germane, care

*) Vomu publicá catu mai curundu comunicările.

atatu gustu de leptura a sternitu intre membri. cãtu acele (22. de diurnale) necurmatsu sunt folosite, ma la recerearea fratiloru gimnasisti si pedagogi. se fece despusetiunea ca si densii se pãta cercetã acestu cabinetu. menitu alteum binelui comunu.

Mi-incheiu referad'a cu acea sperantia. cã zelulu acest'a alu tenerimei nõstre nici candu nu se va stinge. er' vineuriile insocirei. cari producu fruptele folositorie. — de acum nainte ne voru impreunã si mai strensu la olalta. prin ce potemu castigã societatii nõstre si in viitoriu. apretiairea. ce o are astadi din partea on. publica romanu si a ven. superioritati scol.

ZACARIA POPOVICHI,
notariu.

Reflesiuni limbistice.

Temisior'a, in Martiu 1869.

Onorata Redactiune!

In stimat'a Dvõstra foia literaria-bisericesca „Sperantia“ Nr. 2. d. Brutus pune intrebarea „L ori Lu?“ si dupa ce crede dlui dindestulu a fi demustratu: „cã articolul *l* la cuvintele barbatesci fiaite in *u*. e cu multu mai simplu. cu multu mai practicu si in consunantia cu gramatic'a. decatu lu“ se ofereza bucuros a ascuitã si parerea altor'a in privint'a asest'a; afar' de acea dorindu si Dvõstre a audi si parerile contrarie me rogu se binevoiti a-mi permite putintelu locu in rubric'a „reflesiuniloru limbistice“ ca se-mi esprimu si eu modest'a mea parere asupra cestiunei acesteia.

Nr. 15. Dlu Brutus pune intrebarea: „L ori Lu?“ si de mustra cã *l* e „cu multu mai simplu . . . de catu *lu*“, despre acea credu cã nimenea nu se va indoi, pentru-ca acea si matematicesce se pãte domustrã cã *lu* e sumariulu aloru doue litere adeca a literelor *l* si *u* si apoi e prea firesce cã *u* e mai simpla decatu *lu*; dar' cumca *l* ar' fi totodata si „cu multu mai practicu si in consunantia cu gramatic'a decatu *lu*“: acea dupa parerea mea nu i-a succesu dlui Brutus a o demustrã si pentru acãa me si indolescu despre adeverulu asertiunei dsale, mã me voiu sergui a demustrã contrariulu. Scimu ca in limb'a romanescã suntu optu parti a le cuvintarii, acestea suntu: articulu, pronumele numele participiulu, verbulu, adverbulu, prepusetiunea si conjunctiunea. Dintru acestea cele cinci d'antãiu au forma schimbatoria er' cele trei din urma neschimbata. Nainte inse de a trece la meritulu obiectului e neincungiurabilu de lipsa. cã se aretu: cã cele dintãiu cinci parti a le cuvintarii — ca unele ce au forma schimbatoria — far' de esceptiune — trebuie se se termine intr'o vocala, er' cele ce ni-se paru la audiu a se termina intr'o consunanta, acele se termina intr'umu *u* scurtu.

Fãnda aici vorb'a tocmai despre antaia parte a cuvintarii, adeca despre articlu, deocamdata lu vom lasã la o parte, si ne vomu ocupã putintelu cu cele lalte patru parti cari au forma schimbatoria.

Unii suntu de acea parere, cumcã unde nu se termina cuvintulu in un'a din vocalele *a*, *e*, *i*, *o*, acolo e consonante in fine, eu inse afirmu cã, unde nu e un'a din vocalele de susu, acolo trebuie se fia *u*, pentru-ca acestu *u* corespunde atatu spiritului limbei catu si radeceinei cuvintului. Fora de acestu *u* la capetulu cuvintelor — cari altcumu n'au alt'a vocala in capetu, — nu se pote inchipui dar' nici efectui declinatiunea seau conjugatiunea. Se cercamu numai a declinã unu sustantivu candu n'ar avẽ *u* in capetu, d. e. *Urs*. in pluralu scimu ca e *ursi*, acum intrebu de unde a venit acelu *i* in pluralu, ca-ci cuvintulu *urs* nu se termina in sing. nici intr'o vocala? La acest'a mi voru responde unii ca *i* e semmulu pluralului si se adauge la radecin'a cuvintului. Eu inse li respondu, cã *i* nu e adaugatura ci e stramutarea unei altei vocale, carea deja in sing. a trebuitu se fia la capetulu cuvintului; *a*, *e*, *i*, *o*, n'a potutu se fia, deci a trebuitu se fia *u* asia dara *ursu*, *ursi*. Dar' cumca pluralulu intru adeveru se formeza din singularu, prin stramutarea vocalei finale in alta vocala corespondictoria, ni areta schimbarea formei celor'a lalte cuvinte, cari se termina intr'o vocala, se luamu d. e.:

in sing. frate, mama, munte, sierpe, cuseru, frunte, semburu, in plur. frati, mame, munti, sierpi, cuseri, frunti, semburi, de aici se vede destulu de lamuritu cã pluralulu se formeza din singularu mutandu-se vocal'a finala din sing. in alta vocala, si anume *a* in *e*, *e* si *u* in *i*, dar' *urs* inca are in pluralu *ursi*, deci *i* finalu trebuie se se fia stramutatu seau din *e* seau din *u*, caci numai aceste doue se muta in pluralu in *i*, in *e* inse de felu nu s'a potutu fini, — pentru ca *e* la capetulu cuvintelor totdeauna se pronuncia intregu si s'ar fi auditu si la capetulu cuvintului *urs*, deci a trebuitu cã se se termine intrumu *u* scurtu, care in pluralu s'a stramutatu in *i*. Cumca cuvintele care se paru a nu avẽ vocala in capetu, intru adeveru trebuie se aiba unu *u* se mai pãte vedẽ si de acolo, dẽca astfelu de cuvinte le vomu articulã d.e. *ursu* — *ursu-lu* pomu — pomu-lu, dẽca nu era la radecin'a trunchiului acestoru cuvinte *u*, atunci deunde s'a veritu acelu *u* intra trunchiulu cuvintului si intra articlu. Va se dica trebuie se se termine cuvintele aceste intr'umu *u*. In fine cumca *u* trebuie se fie si in finea verbelor, cari se paru a se termina intr'o consunanta, potemu observã indata din persõn'a I. sing. temp pres d. e. *te rogu* dar' dicem si *rogu-te*. Va se dica nu inchepe neci s'indoiãla cã partile cuvintarii cu forma schimbatoria, tote trebuie se se termine intr'o vocala.

Nu pricepu dara, de ce tocmai bietulu articlu barbatescula cuvintele terminate in *u*, — se-i denegamu pre *u* finalu. candu elu sermanulu nu se pãte imbucurã de privilegiulu particuleloru cu forma neschimbata (in, din, prin, sub) ma din contra e cu totulu supusu schimbãrilor.

Dar' se ne întorecmu acumu si la acest'a parte a cuvintarii.

Ce este articulu acea scimu. Scimu si acãa cã e de doue specie primariu si secundariu.

Fãnda aici vorb'a numai despre celu primariu. noi inca numai cu acest'a ne vomu ocupã.

Eu asie credu ca articulu primariu e *l* radimatu intr'o

vocala, si anume seau in *a* seau in *e* seau in *u*, dupa cum adeca va recere spiritulu limbei si trunchiulu cuvintului, cu alte cuvinte: femininele terminate in *a* si *e* iau articolulu la d. e. mama-mamala, frunte-fruntela ér' masculinele terminate in *e* primeseu articolulu-le d. e. sierpe-sierpele, pe candu cele finite in *u* capeta articolulu lu d. e. cuseru-cuserulu, pomu-pomulu.

Noi firesee ca nu dicemu mama-la, fruntela etc. ci numai mam'a fruntea; dar' cumca trebuie se fia *la* se vede d'in pluralu. Se luamu d. e. mama in sing. for' de articlu, in plur. va fi mame-ca-ci cum amu aretatu mai susu *a* se muta in *e*. Acum se punemu in sing. la *mama* articolulu la va fi *mamala*; *mama* inse are in pluralu *mame*, si adauganduse articolulu si aici preum s'a adusu in singularu. — la vocala finala a nominativului, ar trebuie se fia *mamela*, dar' fiindca articolulu inca se forméza dupa analogi'a sustantiveloru, adeca *a* se muta in *e* va fi *mamele*. De aici se vede cumca *la* in femininu e cu totu dreptulu, dar' totusi limb'a nostra fiindu armoniosa si nepotendu suferi monotomiele multe, a facutu oresi care economisare, si a stersu pre *l*, dupa elisiunea acést'a remanendu doui a langa o alta, i-a contrasu intr'unu *a* primitivu, si spre a cunosce contractiunea ce s'a comisut aici, se pune de a supra lui *a*-cam in stang'a (') „apostrofulu d. e. *mama-la* stergendu pre *l* va fi *mama-a*, apostrofatu *mam'a*. De aici se vede apoi si originea apostrofului, si totodata se chiarifica o regula ortografica, in urmarea carei-a *a* la capetulu cuventului-daca nu are accentulu (') acutu, se pronuncia oscuru cá ciriliculu á.

Dupa cum veduramu pluralulu articolulu femininu inca se forméza d'in singularu, in tocmai ca si cele lalte parti declinabile a le cuventarii. Si acum vine deslegarea finala a intrebarii cá óre „*l* ori *lu*“, pote se fia articolulu cuventeloru barbatesci terminate in *u*? — Dupa ce amu aretatu cá, tote partile cuventarii, cari au forma schimbatoria, trebuie se aiba in capetu o vocala, si dupa ce amu aretatu cá pluralulu acestoru parti ale cuventarii, se póte face numai prin mutarea vocalei finale a singulariului in alta vocala corespondietoria anume *a* in *e*, *u* si *e* in *i*; má cá si pluralulu articolulu feminle numai din sing. *la* s-a potutu face: nu mai inchepe nici o indoicla, cá si articolulu barbatescu la cuvintele terminate in *u* trebuie se fia *lu* si nu *l*, ca-ci altcum nu-si pote forma pluralulu in *li* seau-patindu *l* elisiunea-in *i*.

Si asié-dupa modest'a mea parere articolulu barbatescu, la cuvintele terminate in *u*, neconditiunatu trebuie se fia *lu* fi nu *l*.

In fine la ceea ce dice dlu M. Velceanu: cá *u* trebuie lasatu din articlu si din acelu punctu de vedere, fiindu cá *incepatorii*-carii nu potu sci pentru ce in: socru, negru, lueru, s. a. *u* se raspunde deplinu. ér'intr'alte cuvinte numai aspiratu etc.“ amu de a-i. observá, cá noi ce e adeveratu-dorimu a ni simplifica ortografi'a, dar' de dragula *incepatoriloru*“ nu potemu ignora regulele fundamentali ale gramaticii noastre. Tota limb'a culta si-are resonele sale, aceste nu se potu acomoda dupa incepatori, ci incepatorii trebuie se se acomodeze dupa dinsele si se le invetie; ca-ci in seriere au se se observeze legile gramaticii si ale elimologiei fara atentiune la eufonia, afar'dora cá voimu a ne forma o ortografi'a cu sis-

tema eufonica vulgaría, carea astadi de felu nu mai pote fi corespondietoria, deorece scimu cá eufoui'a-si prin urmare pronunai'a-fiacarei-a limbe, e supusa la variatiuni; noi inse dorimu unificarea ortografiei carea cu totulu e in contradicere cu diferitele variatiuni. Recomandu dar' „*incepatoriloru*“ a studea bine gramatic'a, cá se nu remana totu „*incepatori*“ si apoi de securu nu se voru mai impedeá in *u* celu din capetulu articolulu (*lu*). G. C.

Nr. 16. De si argumintele dlui J. M. pentru sustinerea sedileloru (coditia) merita tóta atentiunea, — totu-si nu potu fi de o parere cu dsa; cáci acele au deplin'a lor valóre numai din punctu de vedere filologicu, va se dica numai atuncea candu cercetamu *originea*, *derivarea* cuventeloru, candu adeca e vorba de: reducerea cuventeloru *la* originea lor adeverata si deducerea cuventeloru *dela* originea lor adeverata. Sedilele dara potu avé locu fórté potrivitu in atare dictionarii filologicu (de care vomu avé dóra si noi odata), dar' nici de catu in scrierea de tóte dilele de prin cárti si jurnale, cáci *avemu a simplifica si nu a incurcá ortografi'a, a usióra si nu a ingreuiá modul de cetire*. Filologul si literatul italianu scie de a buna séma, unde si afla radecina curata cuventul *giustizia dottore, suddito, ammirò, annegare*, — totu seriindu de comunu o epistola séu in jurnale, nu va dice nici candu, cá aceste cuvinte sunt a se scrie asiá: *iustitia, doctore, suddito, ammirò, abnegare*, precum aceste se afla in limb'a mamei comune, adeca: in limb'a latina.

Si eu scriu *fatia, bratie*, de si sciu, cá in lim'ba latina aceste cuvinte in locu do *t* au *e*, la care etimologistii punct coditia.

Repetiescu ceea, ce am disu in Nr. 2. a Sprerantiei, *cumca daca francesii si Anglezii astadi ar fi siliti a-si formá o ortografi'a precum noi*, — atuncea de a buna séma nu o-ar-formá asia de ciudata precum e in adeveru. Nu potemu perde din vedere, cá traimu in secolul progresului, si trebuie se inaintamu pe terentul practiculu, ca tocmai alte natiuni, lapedandu totu ce e de prisosu chiaru si in ortografi'a. Nemtii, acesti teoretici mari ai Europei inca incepu a fi practici, si cu incetul introducu scrierea cu litere latine, cáci acestea sunt mai practice decátu hieroglifile lor de pana acumu apoi incepu a scrie: *Muth, roth* fara *h* in capetu, cáci acesta *h* nu mai are nici o insemnetate practica; deci si nemtii at prevediutu, cá ortografi'a e a se simplifica cetirea a se usióra astfelu au facutu italianii, astfelu trebuie; se afacemu si noi.

Dar' se mergemu mai departe:

Daca voimu a sustiene sedilele numai pentru ca se fimu mai originali: si numai pentru dragul etimologiei, — atuncea tocmai din acestu motivu ar trebui se scriemu quare. = care, quot = catu, quinqui cinci ect. precum adeca scriu inca si astadi unii betrani ai nostri; — dar' la acést'a credu, cá nici Dlu J. M. nu se invoesce.

In urma, daca ar trebui se primimu sedilele, si in urmarea acesteia si álte litere, cari aparu in radecin'a cuvrntulu originalu: atuncea, pentru de a *poté* serie bine, fara nici o sminta, — toti ar trebui se fimu filolog; si se cunóscemu nu numai limbele de origine latina, ci si cele slave, ma chiaru si limh'a turcésca din cari imprumutáramu multe séu mai putiene cuvinte.

Cu aceste nu voiu se dicu, că se nu mai respectam nici de cătu etimologi'a, precum face scól'a fereciturii, Aronu Pumnul in Bucovina. — dõmne fieresce! euvoiu se dicu numai atã'a: cã limb'a romanéseca nu e limb'a latina, francesca, anglõza, scõu italiana, ci e in adeveru limba romanéseca! si daca atare cuventu voimu a-lu serie bine, — nu e de lipsa, a eurge la ajutoriul limbei latine!

Brutus. *)

VARIETATI.

* (Parastasu.) Sambata 29/10. Aprile la 9 óre decurse in béseric'a catedrale din Aradu — cultulu funebralu pentru fericitulu Georgiu Popa. Participatorii de ambele secese prin fetiele triste si-sprimau condolinti'a, ce pastréza catra fostulu „barbatu alu doririloru.“ — La cultulu ddi-escu pontificã I. Sa parintele episcõpu, carele petrunsu de atatu doliu. — la amintirea numelui *Georgiu*, carui i-adause atributata: *frate*. — nu-si potú retiené lacrimelc durerii sincere pentru perderea comuna, ce o sentimú toti prin admírea acestui barbatu.

Participatorii la acéstu actu — cu fórtc mica escepti-une — au fostu toti din locu.

Fia-i memori'a eterna!

* (Parastasu.) Sambata in 17. Aprilie st. n. se va tiené in Siria pentru binefacatoriulu Asociatiunei Iova Cresticéu, la care On. publica e invitatú din partea Directiuncl.

Consemnarea

obiectelor intrate la asociatiunea natiunale romana din Aradu. intru spriginirea sortitureri, care in folosulu fondului asociatiunei se arangiéza pe lun'a lui Maiu. a. c. si adeca: dela

8. Dn'a Liviã Besanu, nascuta Atanasieviciu din Oraviti'a: unu pulpitu de scriere pentru dame, decoratu cu lunelc de osu in taicturi.

9. Dsiõra Olga Frusã din Aradu: o corbea de flori de galanteria; manuf. propr.

10. Dn'a Olga Misiciu nascuta Popescu din Aradu: o perina rotunda de canapea; brodaria cuprinsa in cretie de metasa; manuf. propr.

11. Dn'a Antonia Haica nascuta Sieberu din Soversinú: o perina de scabelu pentru salonu, cuprinsa in impletituri de metasa; si decorata cu cosuturi de margele si fire aurite; manuf. propr.

12. Dn'a Ermin'a Mircu nascuta Cociub'a din Lipova: o canuna de brodaria, cu margini de acelasi sortu, decorata cu margele si coltiei de auru, pusa in cadra aurita manuf. propr.

13. Dn'a Maria Popovicu din Sioimosiu: unu mesaria de lana cu coloru natiunali, trasa cu firu de argintu; — manuf. propr.

14. Dn'a Gabriela Jonescu nascuta Gergureviciu unu aternagiu de vesminte; politura de lemnú decorata cu lucrú de brodaria.

*) D. Velceanu e rogatu a comunicã pe calea acestui jurnalú: unde se póte capetã cartea Dsale? pretiul?

Brutus.

15. Dsiõra Sofia Istvanescu din Secuscicu: o perina de cosele cu sierioru, obdusa in brodaria.

16. Dn'a Victoriã Dimitresu nascuta Cociub'a din Sioimosiu: o perina rotunda de canapea; lucru de brodaria, impregiurata cu franghiu in diferite coloru; manuf. propr.

(Va urmã.)

INVITATIUNE

la prenumeratiunea diuariului „Der Osten“.

Dela 1-a Aprile 1869. foia „DER OSTEN“, incepe unu nou trimestru.

„DER OSTEN“, o foia septemanala politica, a carui tienta este a se intielege cu póporele Austriei si mai cu séma a se ocupã multa cu circumstantiele grave ale Orientului. acest'a e de ajunsu pentru a o caracterisã publicului care trebuie se se intereseze de acésta foia. Fõia „DER OSTEN“ este o pretiõsa completare a diuaristicii vienesce, si in realitate Vien'a este intre tóte capitalele europene mai potrivita spre a fi locul unde apare o foia, care dá informari despre starea politica, economica si sociale a resaritului Europei.

Prin curagiõsa sa intervenire, pentru adeveratele interese ale Austriei si pentru emanciparea tuturorú popõreloru, elu si-a atrasu deja unu cereu de lectori fórtc considerabilu.

Fõia „DER OSTEN“ aduce cele mai interesante novele politice si diplomatice, care, din colõnele sale trecu in tóte diurnalele si are principalmnte cele mai autentice sciri despre Oriente.

Fõia „DER OSTEN“, lupta cu energia pentru impacarea si bun'a intielegere, cu Boemi'a si Poloni'a, si pentru drepturile naturale ale popõreloru nemaghiare, care traiescu in Ungari'a.

Fõia „DER OSTEN“ aduce articole politice, si foitie, corespondintie originale din tóte locurile principale, interne si esterne, tóte novelele din intru si afara, scrieri, sciri economice, politice si bursale notitiele curselor de monede si comunicatii privitõre la literatura, arte si spiritulu.

Acésta foia se ocupa cu multu zelú si de cestiunile ce atingu pe romani. Nu vomu sci face o mai buna recomandatiune in Romani'a cari dorescu a se abonã la unu diariu germanu, bine redactatu si de celu mai mare interesu decatu a dá preferinti'a diuariului „DER OSTEN“.

Cu tóte aceste „DER OSTEN“, costa numai 1 florinú 50 cr. pentru unu trimestru 3 fl. 50 cr. pentru unu semestru, si 6 fl. pe unu anu.

A se adresã la administratiunea fõiei „DER OSTEN“ Vien'a, Parkring, in cas'a societatii pentru Horticultura.“ —

Post'a redactiunei.

Dlui P. D. in B.-Ineu, in Nr. viitoriu de siguru.

Pentru redactiune: **Custante Gurbanu.**